

Noteringar om min morfar Johan Emil Gustafsson Svedberg

Inledning

Jag har i stort sett inte vetat något om min morfar Johan Emil Gustafsson Svedberg. Det är ingen person som det talats om i släkten, men jag har anat att det funnits ett dramatiskt människoöde bakom tystnaden. Ett öde och en tid som mormor aldrig ville tala om. De enda minnena som finns av morfar är en mycket bastant amerikakoffert som står på vinden, bestick i ”amerikanskt silver” och ett fickur som bär hans initialer.

Jag har alltmer kommit att fundera kring frågorna: Vem var egentligen mannen som mormor först gifte sig med? Varför talades det aldrig om tiden i Knätte och kanske, framför allt, hur såg hans levnadsbana ut?

Några svar har jag fått tack vare ett tillfälligt medlemskap i släktforskningsverktyget Ancestry samt, inte minst i boken om Knätte, ”Knätte socken kommun församling – Lite gammalt & lite nytt”, utgiven 2005” En utmärkt källa som varit till ovärderlig hjälp för att få några av pusselbitarna att falla på plats. Några muntliga källor finns tyvärr inte att tillgå.

Med tanke på den dramatik som präglade morfars livsöde, kanske inte unikt för den som föddes under mycket fattiga förhållanden under 1800-talets andra hälft, och de människoöden som fanns runtomkring honom känns det angeläget att lyfta fram dessa innan de helt försvinner in i glömskans dunkel.

Jag har försökt följa en kronologisk ordning, men med tanke på citerade källor och på att olika händelser vävs in i varandra blir det lite hopp fram och tillbaka i tiden på några ställen. I slutet av framställningen finns lite fakta av allmän karaktär som kan vara av intresse.

Uddevalla i augusti 2024

Ragnar Josefsson

Familjeförhållanden och tidig barndom

Johan Emil föddes som nummer fyra i en barnaskara om fem barn. Enligt husförhörslängden bestod familjen av följande personer boende på torpet Svenstorp:

Torparen Gustaf Andersson, född 3 juni 1831 i Liareds församling och hans hustru Gustafva Jakobsdotter, född 14 oktober 1832 i Kölingareds församling. Gustafva avled 31 mars 1872 medan Gustaf levde till 17 nov 1911. I kyrkboken anges att han var utfattig vid sin bortgång. Det fanns fem barn i familjen varav fyra nådde vuxen ålder:

-Maria Charlotta, född 12 maj 1860 i Kölingared. Utflyttad 1876 till Holmåker Liared. Sedan 1914 boende på Stigen. Död 1944.

-Claes Levin, född 15 mars 1863 i Liareds församling. Saknar uppgift om dödsår. Klas Levin lämnar Liared och emigrerar till Amerika 1883.

-Carolina, född 1 nov 1865 i Liareds församling, död i Knätte 1916. Backstugesitterska från Stigen under Igelsered. Avled av hjärtsvagheter. Ogift. Inga barn.

-John (egentligen Johan) Emil¹, född 21 okt 1868 i Knätte församling. Död 3 mars 1926 i Knätte. Född i Knätte.

-August, född 14 jan 1872 i Knätte församling, död den 12 april samma år. Född i Knätte.

Av uppgifterna i kyrkböckerna kan man se att familjen flyttat från Kölingared via Liared till Knätte. När Maria föds i Kölingareds församling anges hemvisten till Torpabygget. Då Claes Levin och Carolina föds uppges Nybygget i Liared som familjens hemvist. När så Johan och August föds i Knätte församling anges hemvisten till Svenstorp (dagsverkstorp under Igelsered Svensgården från 1822 till 1907).

Från torpet Svenstorp till lägenheten Stigen

Familjen kommer att bo på Svenstorp fram till 1874 då det kommer en ny torpare. Två dramatiska händelser ledde till att den nya hemvisten blev backstugan Stigen, vilket beskrivs i hembydsboken om Knätte² där man läsa följande. Texten är något justerad:

”Torparen i Svenstorp Gustaf Andersson skadades svårt vid en olycka framme på gården Igelsered, antingen 1872 eller 1873. Han höll på med inlastning av råg i ladugården då oxarna gjorde ett ryck och skenade. Gustaf slängdes av och slog i berget. Från den stunden var han förlamad. Först var han inhyses i Svenstorp med fyra barn.

---

¹ Jag väljer att konsekvent använda Johan Emil i den fortsatta framställningen.

² Knätte socken kommun församling – Lite gammalt & lite nytt, s 287, utgiven 2005.

Hustrun dog i mars 1872 och en liten (sonen August) några dagar senare. Dottern Maria född 1860 är skriven i Liared. 1874 kom ny torpare till Svenstorp. Backstugan var då byggd.

Lägenheten Stigen³

Skrivna på Stigen 1874 är:

-Gustaf Andersson, född 1831 i Liared.

-Claes Levin, 1863, Karolina 1865, födda i Liared, Johan Emil född 1868 i Knätte.

Sonen Claes Levin är skriven i Liared 1880. Sonen Johan Emil var 1880 och 1881 inackorderad hos Herman Carlsson i Långsered. 1883 är han skriven i Köpmanstorp Skattegården.

Dottern Karolina är konfirmerad 1880. Hon var faderns hjälp och vårdare livet ut. Gustaf fick lite fattighjälp, men det kunde inte räcka att leva av. Det var en bit mark intill stugan och en liten ladugård fanns, så de hade väl en ko, kanske en gris och några höns. Stigen blir lägenhet 1907 vid avstyckningen av Igelsered

I november 1911 var Gustaf Anderssons levnad slut han hade då suttit förklarad i omkring 39 år. Nu var dotter Karolina ensam. Hon blev sjuk och i november 1914 flyttade hennes syster Maria Gustafsdotter i Liared hem för att hjälpa henne. 1916 i april fick Karolina – en hjältinna i det tysta – sluta sina dagar. Maria, eller ”Mari på Stigen” som hon kallades stannade kvar. Hon var ägare till lägenheten. Så länge hon orkade gick hon bort på arbete, samt sysslade med spinning och stickning åt grannar. 1940 flyttade hon till ålderdomshemmet i Kölingared där avled hon 1944.”

Lägenheten Stigen vintern 1941/42.

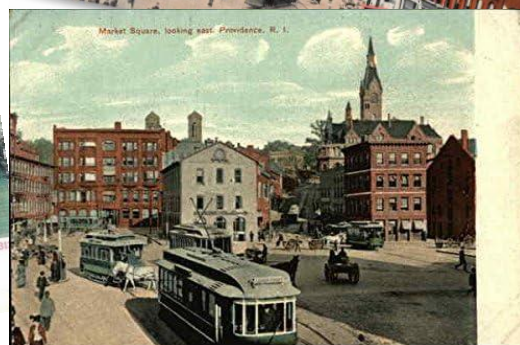
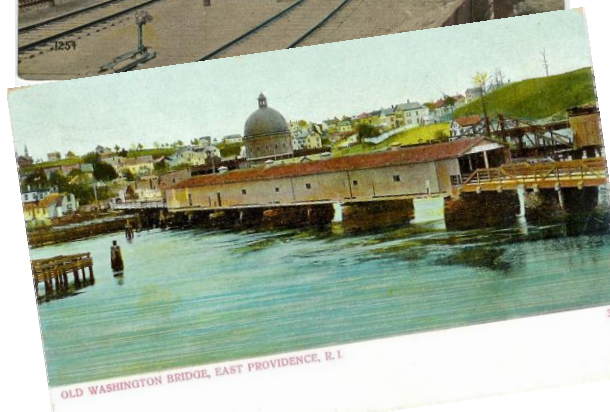
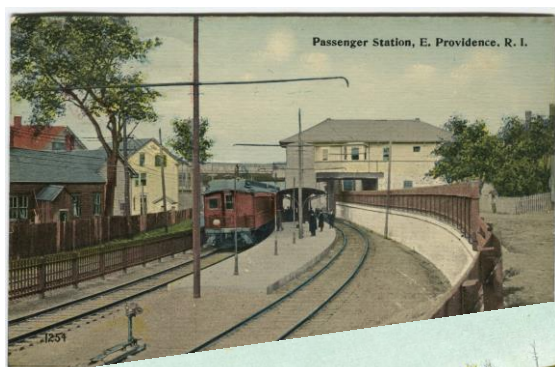
³ Knätte socken kommun församling – Lite gammalt & lite nytt, s 287, utgiven 2005.

Uppväxten

Tillbaka till Johan Emil och hans levnad. Vid 41 års ålder blir alltså fadern helt invalidiserad och ensamt ansvarig för fyra barn i åldrarna fyra till tolv år.

Det går inte att exakt följa hur Johan Emil försörjde sig efter konfirmationen, men av uppgifter i kyrkoböckerna framgår att han tjänade som dräng på olika gårdar i trakten. Lägenheten där han föddes gav ju knappast några som helst utkomstmöjligheter. Enligt noteringar från 1885 är han dräng på Köpmanstorp Skattegården, vilket även framgår ovan. Därefter står han skriven som dräng i Liared. Det framgår för övrigt också att han har betyget "a" i kristendomskunskap.

Vid 19 år ålder har han fått i ihop så pass mycket pengar genom arbete/lån att det räcker till en biljett till USA. Han lämnar hembygden den 29 september 1887 för att pröva lyckan på andra sidan Atlanten. Den 7 oktober stiger han i land i New York och sannolikt då till mottagningsstationen Castle Gardens som användes innan Ellis Island togs i bruk 1892.⁴ Han hamnar efter hand i East Providence som då är en pulserande industristad i staten Rhode Island (söder om Boston) på USA:s östkust. Det är en av USA:s rikaste industristäder och befolkningen uppgår till ca 175 000 invånare, varav 60 % var utlandsfödda, runt sekelskiftet 1900.⁵ Läs mer om Providence och East på s 20! Den äldre brodern Clas Levin hade emigrerat till USA fyra år tidigare. Hans öde har inte kunnat följas.

Några vykort som visar Providence och East Providence runt sekelskiftet 1900. Kontrasten med hembygden torde varit total.

⁴ <https://www.nyhistory.org/blogs/castle-garden-where-immigrants-first-came-to-america>

⁵ http://tirocchi.stg.brown.edu/514/story/providence_2.html

Tiden i USA

Nästa gång Johan Emil återfinns i registren är den 25 oktober 1892 då han gifter sig med Carolina Johnson. Carolina, som kallar sig Carrie i USA, är även hon en invandrare från Sverige. Hon lämnade Rackeby, Kålland, år 1888. I den amerikanska folkräkning som genomfördes år 1900 framgår att familjen består av fem personer. Förutom Johan Emil, som antagligen kallar sig John i USA, och Carrie har tre barn fötts. Ada (Ida) 1893, Rosa 1894 och Arthur 1898. Johans yrke anges som arbetare (gardner?) och Carrie är sömmerska. Båda föräldrarna läser, skriver och talar engelska. De båda äldsta barnen går i skolan. De hyr en bostad på 223 Sutton Avenue i East Providence.

223 Sutton Avenue som det ser ut idag enl Google Maps

I nästkommande folkräkning som genomfördes 1910 har familjen flyttat. De bor nu på 274 Martin Street där de står som ägare till ett hus. Det finns inga noteringar om fler boende på samma adress, varför man får sluta sig till att det är fråga om ett enfamiljshus. Det går inte att hitta just det husnumret, men gatan består än idag. Området, som ligger öster om ortens centrala delar, exploaterades runt sekelskiftet 1900 och verkar ha varit tämligen välmående. Kanske har man byggt sitt eget hus?

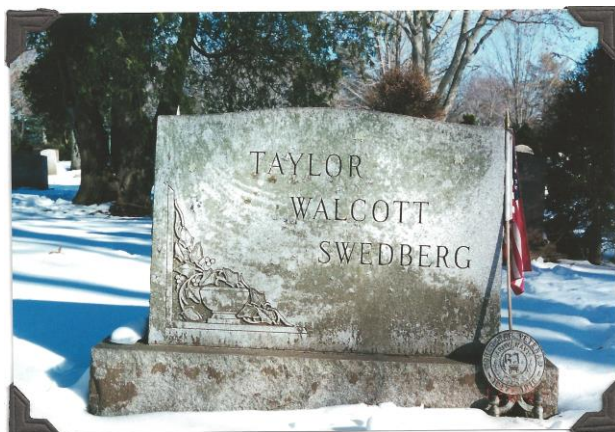
Områdesbild från Martin Street enl Google Maps.

Johan Emil arbetar nu på Asbestos Supply Co. Det fanns flera företag som hanterar asbest på orten och företaget där Johan Emil är anställd är ett av dem. Barnen har alla gått ur skolan, men något yrke finns inte angivet för dem. Inte heller när det gäller Carrie finns någon profession angiven.

Vid nästa amerikanska folkräkning, som genomfördes 1920, har förhållandena ändrats drastiskt. Carrie står som familjeöverhuvud och hennes status är frånskild. Huset har sannolikt sålts då Carrie nu hyr en bostad på 77 Ayranite Street (osäker på gatunamnet). Barnen har alla skaffat sig arbete. Ada är stenograf, Rosa bokhållare och Arthur snickare.

Av handlingar från USA som senare framkommit kan man se att skilsmässan skedde vid halvårsskiftet 1913 (laga kraft 12 jan 1914). Som skäl till skilsmässan anges (av Carrie) upprepat fylleri varför hon tilldöms därför vårdnaden av barnen.

Samtliga barn gifter sig. Rosa gifter sig med en man vid namn Burton Taylor, Ada med en viss Prescott Walcott och Arthur med en kvinna vid namn Margareth Titmas. Det är bara Rosa som får barn. En son, Burton R. föds 1929. Han förblir ogift och avlider barnlös 2003. Syskonen är begravda på Forest Chapel Cemetery, Barrington, Rhode Island tillsammans med sin mor (och respektive makar vad gäller Ada och Rosa).

Familjegraven på Forest Chapel Cemetery.

Hembygden Tur och Retur

Någon gång efter skilsmässan återvänder Johan Emil till hembygden. Det har inte gått att hitta i arkiven exakt när det skedde, men en intressant detalj – och ett bevis på att han begett sig hem till Sverige - är att han på senhösten 1920 beger sig till Göteborg. Därifrån tar han sig med Svenska Amerikalinjens S/S Drottningholm⁶ vidare till USA en sista gång. I passagerarlistan anger han sin status som singel och uppger både sin tidigare hemvist i USA och sin slutdestination därstädes som East Providence. Språklig tillhörighet anges som både engelska och svenska. Som närmsta anhörig uppger han sin syster Maria. Som yrke anger han ”asbestos worker”. Med tanke på såväl kostnaden som den långa resan måste ärendet ha varit mycket angeläget. Vad var syftet? Var det ett försök att rädda förhållandet med Carrie efter alla år? Tänkte han sig att börja om i USA eller handlade det kanske om pengar från exempelvis försäljningen av huset på Martin Street – även om troligen låg några år tillbaka i tiden. Hösten därpå, 1921, är han tillbaka i Knätte.

Inköpet av Lund Smedsgården

När han kommer hem igen förvärvas Lund Smedsgården 4:2 inte långt från Knätte by. Smedsgården var ursprungligen en större gård som styckades i två mindre enheter, varav den ena alltså förvärvas hösten 1921. I Knätte hembygdsbok⁷ framgår ur dess ägarlängd: *”Johan Emil Gustafsson Svedberg, född 1868 i Knätte. Han kommer från Amerika. Är skriven som ägare i november 1921. Svedberg är flyttad till Knätte kvarn 1922-02-24. Han har inte bott här.”*

Lund, Smedsgården, hösten 2015.

---

⁶ Fartyget lämnar Göteborg den 28 oktober med destination New York.

⁷ Knätte socken kommun församling – Lite gammalt & lite nytt, s 242, utgiven 2005.

Förvärvet av Knätte Kvarn och såg

Smedsgården kommer att säljas tämligen omgående. Redan våren 1922 säljs gården för totalt 10 000 kr till Klas Wilhelm Gustafsson. Tillträdet är bestämt till den 14 mars och affären görs, enligt kontraktet, upp på Knätte Kvarn den 20 februari 1922. Som säljare står Johan Emil Gustafsson Svedberg och hans fästekvinna Bertha Josefsson (min mormor).

Om Knätte Kvarn och såg kan man läsa i hembygdsboken⁸: "Gårdarna Backgården, Hulegården – Jonsgården, hade del i kvarn och såg. 1839 har Johannes Pettersson i Jonsgården skatteköpt hälften av kvarnen. Mjölaren som skötte kvarndriften bodde i mjölnarstugan först uppe vid vägen och efter laga skifte 1867 nere vid dammen. Josef Svensson i Jonsgården har löst ut de andra ägarna 1891. 1897 säljer Svensson kvarnen till Klas Svensson född 1856 från Nåtared, som blir den förste ägaren som bor på kvarntomten. Svensson byggde bostadshuset som fortfarande står kvar."

Vidare står att läsa: "Ägare Johan Emil Gustafsson Svedberg född 1868 i Knätte, hustru Bertha född Josefsson 1896 i Knätte. Skrivna här 1922-02-24. Dotter Ruth född 1923 här. Svedberg död 1926. Berta och Ruth Svedberg flyttade till Dalum.

Knätte Kvarn och såg enligt ett gammalt vykort. Vykortet är poststämplat 4 aug 1903 i Dalum och avsänt till en Claes Nygren i Göteborg. Av påskriften framgår att man vid denna tid dels byggt på kvarnen samt lagt in turbiner. Detta skedde under den tid då Klas Svensson var ägare.

⁸ Knätte socken kommun församling – Lite gammalt & lite nytt, s 117, utgiven 2005.

Ny ägare Ivar Bohman född 1896 i Dannike. Kom 1926 från Tvärred. Boman drev verksamheten med hjälp av mjölnardrängar. Även sönerna deltog i verksamheten. Så småningom tog de annat arbete. Kvarnen nedlagd i samband med Ivar Bohmans sjukdom och död 1960. Sågen drevs av sonen Sune Bohman tills dess han omkom i en olyckshändelse 1962. Vid arvskifte 1963 ärver sonen Rolf bostadshus, kvarn övriga hus och mark. Kvarn och såg revs och vattenfallet utnyttjas till en mindre kraftstation.”

Giftermålet med mormor

Johan Emil och mormor, Bertha Linnéa Josefsson, min mormor, gifter sig 10 mars 1922 i Ulricehamn. Johan Emil benämns som hemmansägare med hemvist Lund Smedsgården⁹. En extra notering görs om att han är frånskild. Mormors status anges som hemmadotter från Persgården, Igelsered. Kyrkoherde Sven Carlsson förrättar vigseln. Bröllopsresan, för en sådan företas, går till Göteborg där man bor på anrika Hotel Kung Karl vid Drottningtorget. Märkligt nog berättade mormor, som ju för övrigt inte berättade något om tiden i Knätte, denna detalj för mamma.

Johan Emil och Berthas bröllopsfoto. Mormor är klädd i svart, vilket var vanlig vid den tiden. Fotot taget hos Atelier Lundin i Ulricehamn.

---

⁹ Smedsgården är då redan såld enl uppgift i hembygdsboken, men kanske är man ännu ej lagfaren ägare av kvarnfastigheten, varför denna ej uppges som hemvist?

Jag har funderat på den stora ålderskillnaden och hur det kom sig att de gifte sig. Johan Emil var född 1868 och mormor 1896. Kan det ha varit så att det började med att mormor hushållade åt Johan Emil? Sannolikt behövde han hjälp med att klara hushållet. Han verkar inte ha haft några andra släktingar kvar i livet än system Maria.

Mormors föräldrar Amanda och Herman Josefsson. Herman (1854-1946) var av bondesläkt från Grönahög. Mekan Amanda (1857-1917) var från Gullered.

Mormor behövde också någon att gifta sig med så det kanske var en praktisk lösning? Hon var omvitnat duktig när det gällde att sköta ett hushåll och hade dessutom gått på lantushållsskola i Katrineholm. Dock var hon inte fullt arbetsför, i alla fall inte för tyngre utearbete, på grund av en ryggskada i ungdomen. Mormor ramlade ur ett hölass på väg mot ladugården i Igelsared när hon var 17 år. En sten fick lasset att kränga till och mormor föll ur. Hon bars hem och bäddades ner i en kökssoffa innan läkare tillkallades (enligt henne själv funderade man på om det var någon idé). Johan Emil var kanske inte förmögen, men han bör ändå ha haft det någorlunda gott ställt med dåtida mått mätt. Han var definitivt mer välbeställd när han återkom från USA än när han, som utfattig, utvandrade dit.

Knätte Kvarn – mors barndomshem

Efter giftermålet flyttar man in i det vackert belägna boningshuset vid Knätte Kvarn. Rörelsen, som bestod av kvarn och såg, drivs med hjälp av mjölnardrängar. Efter ungefär ett och ett halvt år, den 19 augusti 1923, föds min mor som döps till Ruth Amanda. Enligt hennes egna uppgifter är hon både född och döpt i huset.

Allt enligt uppgift i Knätte hembygdsbok lät den tidigare ägaren Klas Svensson uppföra boningshuset och han blir därmed den förste som bor på kvarntomten med sin familj¹⁰, vilket i sin tur betyder att huset är uppfört efter hans tillträde som ägare 1897. Det har för övrigt skett den del förändringar på platsen. Kvarndammen, som är en del av Ätran, består medan själva kvarnen och sågen är rivna sedan länge och ersatta av ett minikraftverk.

Knätte Kvarn, boningshuset hösten 2010.

---

¹⁰ Knätte socken kommun församling – Lite gammalt & lite nytt, s 287, s 117, utgiven 2005.

Från tiden i Knätte finns, med ett undantag, inga fotografier bevarade. Det enda kort som finns är taget på mamma, Ruth, i trädgården utanför huset. Kvarnen och kvarndammen syns i bakgrunden. Kortet är taget sensommaren 1924 och mamma är 1 år gammal på bilden. Det ser idylliskt ut, men situationen kommer snart att förändras.

Mamma Ruth, Knätte Kvarn, sensommaren 1924.

3 mars 1926

Onsdagen den 3 mars 1926 blev en dramatisk dag och är utan tvekan orsaken, eller en av orsakerna, till att mormor inte talade om tiden med Johan Emil. Enligt en källa¹¹ led Johan Emil svårt av längtan tillbaka till USA och han kunde inte finna sig till rätta i hembygden. Tecken på viss ohälsa började troligen också visa sig – kanske en effekt av arbetet med asbest under många år. Han inser nog också att han aldrig kommer att få återse sina barn i USA. Hur förhållandet till mormor såg ut går inte att spekulera i, men allt blir honom övermäktigt och han tar sitt liv genom att hänga sig i kvarnen¹² under den tidiga morgonen. Enligt samma källa var det mjölnare Boman, som tillträtt som mjölnare tidigare under året, som gjorde den fasanfulla upptäckten.

Läkare och landsfiskal tillkallades för att konstatera dödsfallet. Någon misstanke om brott fanns inte och därmed ej heller något hinder till att begravning kunde ske. En dryg vecka senare, den 12 mars 1926, sker jordfästningen på Knätte kyrkogård¹³.

---

¹¹ Mammans kusin Folke Sundberg. Son till Lars Sundberg som också nämns i texten.

¹² Ytterligare att tragiskt dödsfall kommer att ske i kvarnen/sågen då mjölnare Bomans son Sune, född 1932, dras in i sågverket.

¹³ System Maria Charlotta vilar i samma grav (nr 49,50). Graven är utmärkt med en enkel sten i kyrkogårdens sydvästra hörn.

Mormor blev således änka vid inte ens 30 år fyllda. Ensam med en liten dotter och dessutom med en kvarn-/sågrörelse att ta hand om. När det gäller rörelsen så drivs den vidare med hjälp av mjölnare Boman, först på uppdrag av sterbhuset och sedan genom övertagande, och som för övrigt, likt mormor, var född 1896. Mormors svåger Lars Sundberg, gift med mormors äldre syster Gerda och förvaltare på gården Sjörröd, var ett stort stöd under denna svåra tid. Sundberg, allmänt kallad ”morbror Lasse” av mamma och mormor, var aktiv i dåvarande Högerpartiet och medlem av kommunalstämman, fattigvårdsstyrelse mm i Vegby. Han var en såväl kunnig som respekterad man.

Bouppteckningen

Bouppteckningen skedde 15 maj 1926. Kvarnrörelsen värderades till 10 200 kronor och därtill kom lösöret. Av förteckningen framgår att det inte verkar ha fattats något i hemmet. Det fanns ganska gott om möbler – där jag kan identifiera ekmöbeln som nu står på övervåningen i mitt hus – husgeråd, glas, porslin, linne mm. Andra saker som finns bevarade är bestick i amerikanskt silver (det vill säga nysilver), morfars fickur med initialerna JS och den stora amerikakofferten. Vidare omnämns 14 lakan och 38 linnehanddukar som, noggrant namnade ”BS” av mormor, finns i mitt linneskåp. Utöver det vanliga lösöret fanns 2 kor, 2 grisar och 16 höns. De sistnämnda värderades till 1 krona per styck, medan korna värderades till 200 kronor per styck och grisarna till 75 kronor vardera.

Beträffande den ekonomiska situationen så ser man att det fanns lån, men att rörelsen definitivt inte var överbelånad. Bland annat finns en reversskuld till mormors far, Herman Josefsson¹⁴, och man kan tänka sig att han hjälpte till med finansieringen vid köpet (kanske till och med vid köpet av Smedsgården eftersom både Johan Emil och mormor står som säljare). Herman var för övrigt ägare till del av Igelsered Persgården, där han tidigare varit rättare från 1886 tills övertagandet 1907.

Johan Emils tidigare familjeförhållanden framgår klart av de dokument som finns bevarade och som företeddes vid bouppteckningen. Lars Sundberg utses att bevaka de i *”Amerika på okända adresser boende 3 barnen”*. Det finns inga noteringar hur arvet skulle fördelas, men man får anta att de fick ut sin laglott.

---

¹⁴ Knätte socken kommun församling – Lite gammalt & lite nytt, s 278, utgiven 2005.

Flytten till Dalum

Lars Sundberg, som också blev mammas förmyndare, hjälpte mormor med de administrativa göromålen vid den fortsatta driften av rörelsen. Han hjälpte också till med den överlåtelse av kvarnen som skedde till mjölnare Boman efter ungefär ett år.

Mormor och mamma flyttade ganska snart till Stationsvägen i Dalum. Där hyrde de in sig på andra våningen i ett mindre hus. Under denna tid arbetade mormor bland annat på Tingvallen där man vid den tiden drev pensionatsrörelse.

Huset på Stationsvägen i Dalum där mormor och mamma bodde under en tid. Bilden tagen 2010.

Ett nytt förhållande tar sin början på Stationsvägen

Av en slump visade det sig att de bodde en lång och stilig herre på andra sidan av Stationsvägen vid namn Fritz Lundblad. Han var från Uddevalla, men uppehöll sig i Ulricehamn på läkares ordination. Troligen tog han någon kur på sanatoriet då han under åren efter första världskriget hade problem med sina lungor. Han bodde privat i Dalum där han hyrt ett rum och varifrån det var lätt att ta sig med tåg till Ulricehamn och sanatoriet.

*Mormor, Bertha Linnéa Josefsson, och Carl Fritz Lundblad.
Bertha är bortemot 20 år gammal på bilden, medan Fritz är
ungefär 10 år äldre.*

De träffas av en slump på gatan och tycke uppstår – detta enligt mormors egna uppgifter. De trolovar sig och köper våren 1928 ett nybyggt hus på Höjentorp i Uddevalla där de flyttar in den 31 mars. Huset betalas kontant med 7 421 kr. Det mesta av köpeskillingen kommer med all säkerhet från försäljningen av kvarnrörelsen. De gifter sig sommaren 1928. Äktenskapet består och blir lyckligt. De får vara gifta i 40 år intill dess att Fritz avlider, 87 år gammal, 1967. Bertha avlider 1985. Hon blir näst intill 89 år gammal.

Huset som Bertha och Fritz köpte på Höjentorp i Uddevalla med nuvarande adress Åbogatan 12. Huset byggdes under tiden 1927/28 av Gustav Carlsson, en lokal byggmästare. Fritz har noterat "Inköpt av oss båda 31 mars år 1928. Carl Fritz Lundblad, Berta Svedberg och lilla Ruth."

Några ytterligare minnen och bilder

Några minnesfragment från mors barndom

Några minnesbilder om livet i Knätte Kvarn finns knappt kvar. Mamma var så liten att hon inte kom ihåg något mer än att de nog hade haft höns, att hon gungat för häftigt i gungstolen och slagit sönder kupan till en fotogenlampa och de haft en trädgård runt huset.

Mammas äldre kusiner, Folke Sundberg och den äldre systemn Margit, kom ihåg att de besökt kvarnen under tiden där och de tyckte att mormor och Johan Emil hade haft ett vackert hem. Folke citerade också sin far, Lars Sundberg, som menade att "Johan Emil sörjt sig sjuk" och att det, naturligtvis, var ett "svårt slag för moster Bertha när Johan Emil gick bort". Om sjukdomen bestod av mer än en svår längtan tillbaka till USA och barnen där som Sundberg också vittnade om – modernt uttryckt en depression - är omöjligt att säga. Det är inte orimligt att anta att han även var fysiskt sjuk efter alla år med hantering av asbest. Tidigare under dödsåret hade en mjölnare, Boman omnämd ovan, engagerats. Kanske för att Johan Emil inte längre orkade med arbetet?

Morfars fickur

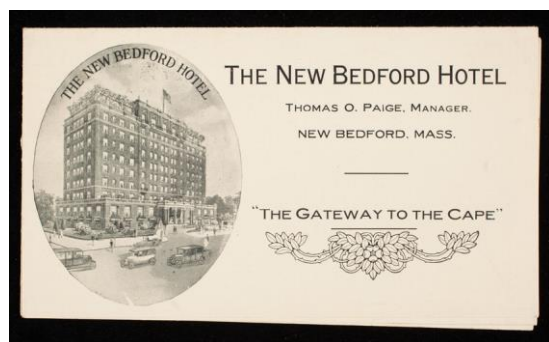
Oklarhet råder om när Johan Emil kom hem från USA. Hans amerikanska fickur, av fabrikatet Waltham med initialerna JS, är enligt serienumret tillverkat 1916. Om klockan är inköpt i USA befann han sig alltså där åtminstone fram tills dess. 1920 var han bevisligen hemma eftersom han då åker tillbaka till USA. Hur länge han stannade är ovisst, men hösten därpå är han hemma igen.

Besök i New Bedford

Kanske besökte Johan Emil även orten New Bedford, Massachusetts, beläget cirka 30 km öster om Providence under sista besöket i USA. En då livlig hemmahamn för valfångstfartyg och industrier för framställning av lampolja mm. Idag en av USA:s större fiskehamnar. En indikation på detta är en sked stämplad med "The New Bedford Hotel" från det då nyöppnade hotellet. Jag har svårt att förstå hur skeden annars hamnade i mormors beskicklåda.

Giftermålet med mormor

Så var det då giftermålet med mormor. Hur kom det sig att det gifte sig med varandra? Det känns inte som något givet val. Hade de flyttat ihop redan innan giftermålet? Varför står båda som säljare av Smedsgården som köptes innan de gift sig? Att mormor inte ville påminnas om tiden i Knätte kan man förstå med hänsyn till händelseutvecklingen. Dock var hon säkerligen medveten om Johan Emils liv i USA. Familjerna hade varit grannar – som man är på landet även om det är en bit emellan. Mormors far Herman var dessutom rättare på gården Igelsered (under riksdagsman Johan Johansson i Valared innan gården delades) varunder lägenheten Stigen löd. Säkerligen pratade man om hur det gick för Johan Emil efter att han utvandrat.

Försök att avstyra förhållande med Fritz

När mormors far Herman fick klart för sig att det kommit in en ny man in i bilden och som dessutom hade militär bakgrund, fann man det bäst att agera för att avstyra det hela. En häst spändes för Tidaholmskärran, broder Axel engagerades, och så begav man sig en solig söndag från Igelsered till Dalum för att tala Bertha till rätta och få henne att inse att det inte var något att tänka på. Väl framme tillkallades Fritz och så skulle förstås far och bror trakteras med kaffe mm, vilket ju var lämpligt efter resan. Säkerligen fick de också ett par rejäla kaffehalvar.

Man talade om sakernas tillstånd och tiden gick. Kvällsmat dukades fram och man kom snart fram till att det nog var klokt att övernatta innan hemfärden, det var trots allt en bra bit hem, och för att förströ sig lite efter allt allvar spelade man kort. Dagen därpå vankades frukost och när man reste hem konstaterade Herman förnöjt att det var länge sedan han haft det så trevligt. Efter detta talade ingen om det olämpliga i förhållandet. Denna minnesbild delgavs mamma av hennes kusin Folke Sundberg som fått det återgivet av sin far Lars.

Kontakten med hembygden

Under de år som följde hade mormor en tät kontakt med hembygden. Varje sommar åkte man till gården Sjørred, där systemen Gerda bodde och där maken Lars var förvaltare, och till Igelsered där gården nu drevs av broder Axel. Vanligen var man borta under två veckor. En vecka på varje ställe. Under veckan i Igelsered besökte man även ”Faster Maria på Stigen” så länge hon var i livet. Mamma berättade att Maria, som mamma tyckte mycket om, var fattig, men att det var ordningsamt och rent i hennes stuga. Man hade ofta kaffekalas hos henne där hon bakat kakor av olika slag. Då hon levde i fattigdom stod mormor för kaffe samt samtliga ingredienser.

Så här kan det ha sett ut vid besöken i hembygden. Bilen på bilden med chaufför hyrdes in av en släkting till Fritz som hade taxirörelse, och med på resan var ofta även Fritz yngre bror Sven – som hade ett särskilt gott öga till en av mammas äldre kusiner. Bilden är tagen vid en utflykt i Bohuslän och visar från höger till vänster: Bertha, Ruth, Fritz, Sven och längst till vänster dennes dåvarande damsällskap. Bilden är tagen runt 1930.

Besöken gick även i andra riktningen då olika släktingar och inte minst mammas kusiner ofta var gäster på Höjentorp. Även mormors far, Herman, som hon nog hade ett mycket gott förhållande till, kom på besök. Han var vital upp i hög ålder och tog själv tåget till Uddevalla¹⁵ där han firade flera jular. Lars Sundberg, som stöttat mormor mycket, var också en särskilt kär gäst. Över huvud taget var det många gäster, inte bara släktingar, hos mormor och hennes man Fritz. De hade inte så mycket pengar att röra sig med, men det var ofta gäster i huset som skulle ha mat och kaffe mm. Många har vittnat om hur roligt de hade på Höjentorp. Inte minst alla musikerkollegor som Fritz hade.

En bild från ett av besöken på Sjørred några år in på 1930-talet. Främre raden: Ruth (min mor), Ruths moster och morbror Gerda och Lars Sundberg. Bertha och Fritz. Bakre raden: Sven (Fritz yngre bror), Charles (Fritz kusin som hade taxirörelse och var medföljande/chaufför på resan), Karin (dotter till Gerda och Lasse) samt hennes yngre bror Folke

---

¹⁵ Först buss till Ulricehamn (linjen Mullsjö-Ulricehamn, därefter tåg till Falköping och byte till tåg mot Göteborg, byte i Herrljunga till tåg mot Uddevalla där han möttes på stationen. Ofta gick man sedan de 4 kilometrarna till Höjentorp.

Till sist några osorterade bilder mm

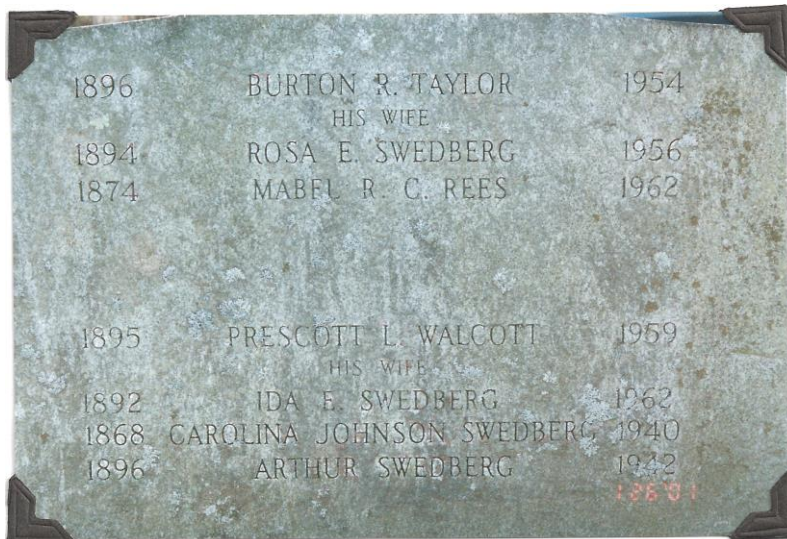
Stigen hösten 2015. Stugan låg vid det nedfallna trädet. Platsen är ännu förvånansvärt öppen och ligger i en vacker glänta i skogen. Några kulturväxer, bland annat vintergröna, minner om att det en gång varit en boplats. Koordinater: 57.844455, 13.595210

Persgården, Igelsered, hösten 2015. Boningshuset är den ursprungliga rättarebostaden, vilken fick ligga kvar då gården delades 1907. Den ursprungliga huvudbyggnaden och ladugården flyttades till Igelsered Persgården (även kallad Gärdet). Gården omnämns för övrigt redan 1350 som Yghultsryd. Se s 277ff i hembygdsboken.

Smedsgården, 2015. Källa: Instagram

Gravplatta Forest Chapel Cemetery.

Något om East Providence, Rhode Island

The city of East Providence was the first settlement of Roger Williams, Rhode Island's founder, in 1636. The city was once part of Rehoboth and Seekonk, Massachusetts, before it was incorporated in 1862. Home to approximately 48,600 residents, East Providence is located in Providence county and considered a suburb of Providence. A large part of the city is bordered by water including the Seekonk and Providence Rivers to the west, Narragansett Bay to the south, and the Running and Ten Mile Rivers to the east. Today, the city consists of five identifiable neighborhoods, each with a distinct character: Phillipsdale, Rumford, Watchemoket, Kent Heights, and Riverside.

Popular recreational and historic attractions in the city include Haines State Park, which offers fishing, boating, and picnicking; and the Crescent Park Looff Carousel, one of the most elaborate early carousels in the nation. Recently, the city created a commission charged with facilitating the redevelopment of old industrial sites along most of East Providence's 14-mile coastline on the Seekonk River for residential, commercial, and light industrial purposes. We have confirmed that East Providence has a number of jobsites where asbestos exposure has occurred. Workers and their loved ones exposed to asbestos may be at risk to develop mesothelioma, a type of asbestos cancer.

...och vidare:

Prosperity continued as more rail links were made through Providence in the 1840s and 1850s. Roads were improved and created, as were bridges and canals. Gas lighting was established in 1847, making the city a thoroughly modern place. The public school system established earlier in the century continued to expand and improve, and Providence became known as an educational as well as an industrial center.

In the last half of the nineteenth century, immigrants poured into Providence looking for work and opportunity. By the end of the 1800s Providence was home to some of the world's largest factories (tools, files, screws, engines, and silverware). The names of Providence companies like Brown and Sharpe, American Screw, Corliss Steam Engine, Nicholson File, and Gorham Silver were known the world over. With immigrant workers, necessary to keep these huge plants operating, came organized labor. The Knights of Labor first came to Providence in 1882, and other unions followed, many specific to certain trades.

In the 1870s, '80s, and '90s, immigrants continued to flood into Providence, swelling its population to 175,597 by 1900—up from 54,595 in 1865. More than sixty percent of Providence's residents were foreign born at the end of the 19th century. Newer immigrants included Portuguese, Italians, Poles, Cape Verdeans, and British. Religious diversity got a boost with Jewish immigration.

As the workforce grew, not surprisingly so did the labor movement. Unions began to be established in the 1880s. Truly a Golden Age, the last decades of the nineteenth century brought unparalleled wealth to Providence. Civic improvements followed with expanded services and facilities, including new public parks and recreation facilities. Private efforts financed the building of an opera house, an auditorium, a grand hotel, and a new railroad terminal, among other urban improvements. Higher education benefited from the establishment of a women's college, Pembroke, within Brown University; the founding of the Rhode Island School of Design; and the re-opening of the State Normal School.

At the beginning of the twentieth century, when the Tirocchis immigrated, Providence was one of the most prosperous cities in the country. It led the U. S. in jewelry and woolen textile production, and was third in machinery and precision tools—both critical for the industrial age. By 1910, almost 225,000 people lived in Providence, far more than inhabited the city in the year 2000. Almost every sector of the economy grew, and business buildings and private homes were built to meet the demand of the increasing population.

Telephones, electricity, and automobiles, all present in Providence by the late nineteenth century, swelled in importance in the early twentieth. As the cost of these modern devices and services came down, availability went up. By 1919, there were over 60,000 telephone customers in Providence. Public works, such as an improved sewer system, better streets, and harbor improvements served also to improve the business climate. However, Providence's manufacturing sector was already in trouble. Its plants were aging and its labor force was expensive compared to non-union labor in the competing Southern factories. Cheaper transportation systems and lower taxes in the South also put pressure on Northern industries. Even before the Great Depression began in 1929, Providence was beginning to reel from increased unemployment and a stressed economy.

In 1920 almost half of Rhode Island's workers worked in the textile mills. A decade later, one-quarter of them had lost their jobs. By 1938, the total number of textile workers had dropped to 12,000, from a high of 34,000 in 1923. Citywide, the Depression hit hard. All industrial sectors, trades, retail, and white-collar jobs were affected. Public work relief, instituted by the City of Providence with assistance from state and federal loans, provided work throughout the 1930s to desperate citizens. Among the projects were new road construction, new schools and public buildings, and park improvements. Without these, and the federal government's Works Progress Administration (WPA) projects, Providence's out-of-work citizenry would have been in even more dire circumstances. It was a hard decade for the city and the Tirocchi shop suffered along with the rest of the local economy.

Källa: http://tirocchi.stg.brown.edu/514/printables/providence_2.html

Läs mer: https://en.wikipedia.org/wiki/History_of_Providence,_Rhode_Island

En intressant detalj är att mycket av den utrustning som först kom att användas på Uddevallavarvet köptes från det Kayservarv, benämnt efter industrimannen Henry J. Kayser och för byggande av så kallade Victory/Liberyfartyg, som fanns i East Providence, men det är en helt annan historia!